

Rapport fra ekstern fagfelle

1) Bakgrunnsinformasjon

Dette er en oppsamlingsrapport for undertegnedes virkeperiode som programsensor i perioden 2020-2023. Ikke minst grunnet covid ble det noen endringer i den opprinnelige planen for besøk og rapportering. Dette er derfor den første rapporten fagfellen leverer. Fagfellen har imidlertid vært i kontakt med fagmiljøet i perioden – ikke minst gjennom oppdrag som ekstern sensor.

I henhold til programsensoravtalen skulle det komplette tilbudet evalueres i 2023 og fokus i denne rapporten ligger følgelig på dette. Dette er også det fagfellen anser som den viktigste delen av fagfellens oppgave.

Rapporten er derfor først og fremst basert på fagmiljøets grundige femårsevalueringer av både BA- programmet og MA-programmene. Disse rapportene er svært fyldige også hva angår statistikk, så fagfellen har kun i begrenset grad måttet etterspørre mer informasjon.

I tillegg til rapportene som fokuserer på helheten har fagfellen sett på følgende treårsevalueringer

- LAT100
- LAT104
- LAT107

samt H2022 evalueringer av

- ANT202
- GRE103
- GRE104
- LAT202

og dermed fått et godt innblikk også i detaljene. I tillegg har fagfellen aktivt brukt UiBs nettsider om emner og programmer i gresk og latin.

Til grunn for rapporten ligger også stikkprøver fra nettsidene samt erfaringer fra besøk ved UiB 25.05.2023. Her hadde fagfellen møte med følgende

- studenter (6 stykker)
- studieleder
- de ansatte i seksjonen

Studentene fikk først komme med generelle tilbakemeldinger og ble så stilt konkrete spørsmål om de forskjellige punktene i rapporten. I møtet med studieleder var det først og fremst rammevilkårene fagfellen var interessert i. Her pågår det større prosesser ved fakultetet både hva gjelder programportefølje og bemanningsplaner som vil berøre klassisk fremover. I møtet med seksjonen hadde den fått et utkast til rapport som dannet grunnlag for diskusjon.

Rapporten følger UiBs rapportmal, og jeg har samlet de viktigste konklusjonene og tiltakene til slutt.

2) Evaluering av studieprogrammet

a) Overordnet

Fagmiljøet har levert svært grundige 5-års evalueringsrapporter av både BA og MA-programmene. De tegner et godt bilde av styrker og utfordringer. Beskrivelsen er svært gjenkjennelig for en fagfelle fra UiO – selv om det også er noen forskjeller – og rapportene viser et realistisk og reflektert forhold til forvaltningen av fagporteføljen. Miljøet viser også at de har en vilje til å bidra inn i nye kontekster og konstellasjoner uten å miste sin egenart.

Ikke minst bør fagmiljøet berømmes for sitt reflekterte forhold til det å både være støttefag og spesialisering. Her har de kommet lengre enn mange øvrige språkfag. Det er viktig at vi har noen som tar BA og MA i latin, men mange trenger ikke nødvendigvis spesialiseringen. Mange har f.eks. stor glede av innføringsemnene. Det utgjør en vesensforskjell for en historiker eller filosof å kunne noe latin eller gresk fremfor ingen latin eller gresk. Videre har både latin og gresk og de språkløse emnene som ANT202 Antikkens litteratur i oversettelse og RET102 Klassisk retorikk et stort potensial overfor enkeltemnestudenter. Når man ser på tallmaterialet er det derfor viktig å ikke kun se på programstudenter på klassisk.

Klassiske språk har aldri vært studentmessig stort i Norge. Tallene er jevnt over lave, men det er fint å notere seg en liten økning i innføringsemnet på latin. Det er en generell trend at det er flere studenter på latin enn gresk, men man kunne likevel ønske seg en større pågang til innføringsemnet i gresk – ikke minst siden UiB har et relativt sterkt miljø innen antikkens filosofi. Seksjonene har gjort en innsats overfor historie i forhold til emnet LAT107 Middelalderlatin ved fysisk oppmøte på en forelesning i historie, men det virker som om det mangler en systematisk eller strategisk synliggjøring av valgemner på programmene på nett. Det er svært uklart for fagfellen hvem som har ansvar for oppdatering og oppfølging av dette både faglig og administrativt.

Det burde også være et større studentpotensial for de språkløse emnene ANT202 Antikkens litteratur og RET101 Klassisk retorikk. På UiOs tilsvarende emner er det mellom 30 og 80 studenter som tar eksamen. UiO har også et emne i antikkens mytologi og antikkens verden der studenttallet ligger enda høyere (våren 2023 er det 112 som har levert eksamen på mytologiemnet). Mesteparten av studentene på disse emnene ved UiO er enkeltemnestudenter, men emnene er også svært nyttige for programstudenter som valgemner. Studenttallet er generelt noe mindre ved UiB, men det virker på fagfellen som UiBs systemer for promotering av og tilrettelegging for Antikkens litteratur og Klassisk retorikk har et stort forbedringspotensial som valgemner i program og enkeltemner samt emnekombinasjoner. Fagfellen kunne ikke se at disse ble promovert på noen spesiell måte gjennom sine stikkprøver. På møtet med studentene på gresk og latin ble det klart at selv de færreste av dem kjente til dem. Ved UiO har man f.eks. en årsenhet i antikkens kultur der det inngår en blanding av språkemner og språkløse emner. Årsenheten *per se* er ingen ubetinget suksess, men er en plattform for synliggjøring av emnene.

Videre ble det i rapporten pekt på antallsbegrensning ved opptak som et stadig tilbakevendende problem. Det er ingen grunn til å bruke antall studieplasser som begrensning på emnenivå. Tvert imot, særlig språkløse emner kan legges ut på «restetorget» (liste over emner med ledig kapasitet). Da vil man nok oppleve en del fiktive studenter som melder seg på, men ved å ha et tidlig obligatorisk arbeidskrav vil man kunne luke dem ut.

Frafall på både program og emner i latin og gresk er generelt høy. Dette er en vanlig trend. Fagene oppleves som krevende, fremtiden oppleves som usikker og mange melder seg på uten å vite hva de går til. Ofte er det også lave opptakskrav hvilket gjør at det er enkelt å komme inn. Det er her nyttig å ikke kun operere med påmeldte og eksamenstall, men også se hvor mange som faktisk har møtt. Frafall av studenter som aldri har møtt sier lite om læringsmiljø eller studiekvalitet. Reelt fremmøtte kan f.eks. dokumenteres gjennom antall som har levert første obligatoriske innleveringer evt. obligatorisk oppmøte dag en.

b) Faglig innhold

På BA har klassiskmiljøet ved UiB en bred portefølje av emner stort sett organisert rundt sjangre eller epoker. Det er ingen valgfrihet, men de relativt generiske emnebeskrivelsene gir godt rom for fleksibilitet innenfor rammene og mulighet til å knytte an til både lærernes spesialiteter og studentenes ønsker. Til sammen dekker emnene de viktigste feltene innenfor latiniteten og den greske litteraturhistorien. På latinsiden er det også et komparativt sett større vekt på middelalder enn andre steder man kunne sammenligne seg med – hvilket knytter godt an til stabens forskningsstyrker. Dette gir svært god mening i et nasjonalt perspektiv ettersom hovedvekten av undervisningen er lagt på det klassiske ved de øvrige institusjonene. Grammatikkundervisningen er i stor grad koblet til tekst hvilket virker fornuftig.

Studentene var svært fornøyde med det faglige innholdet generelt. De etterlyste noe mer kontekst – særlig litteraturhistorie. En bedre promotering av ANT202 og RET102 vil kunne hjelpe noe, men det er noe å ha med seg også i tenkingen rundt enkeltemner.

Studentene var mindre klar over seksjonenes forskningsmessige aktivitet og koblingen mellom undervisningen og seksjonens interesser synes liten. Utover den tydelige middelalderprofilen kunne seksjonen med fordel gjort mer ut av egne forskningsinteresser – ikke minst med tanke på tema for BA-oppgaver og rekruttering til master. Et enkelt tiltak kunne være et fagligsosialt møte ved semesterstart e.l. der lærerne presenterte sin faglige virksomhet, men også integrering av tekster som de faglige arbeider med tydeligere i undervisningen der det kunne egne seg.

c) Progresjon

På BA er det en logisk progresjon fra 100-emnene og oppover i både økt tekstmengde og vanskelighetsgrad. Studentene kommenterte at de satte pris på bruk av lærebøker på

innføringsemner og at de gjerne kunne sett litt mer av dette også i de andre emnene. Viktigheten av gode kommentarer gjerne med referanser til en spesifikk grammatikk ble understreket. På latin ble det ytret ønske om å komme i kontakt med Vergil på et tidligere tidspunkt. Seksjonen kunne f.eks. vurdere å løse litt opp på de to poesiemnene og gjøre dem mer generiske.

På MA er det en logisk oppbygning som starter med mer tekstlesning og så nærmer seg masteroppgaven som er på 60 sp. Pensumomfang gir en rimelig progresjon fra BA. GRE 308 Teori og prosjektførebuing kunne antageligvis med fordel vært slått sammen med LAT308. I det hele tatt burde antageligvis de to MA-oppleggene vært ett program i tråd med fagmiljøets ønske – enten dette blir et integrert program eller et program med to spesialiseringer.

d) Læringsutbyttebeskrivelsene

Disse virker fornuftige og henger godt sammen med emneporteføljen. Når det gjelder generiske ferdigheter kunne akademisk skriving vært gjort noe tydeligere. Videre savner fagfellen også digitale ferdigheter blant de generiske. Fagmiljøet lister opp flere digitale verktøy i sin egen rapport (s.11 i BA-rapporten. IKT står for så vidt nevnt på MA, men kan med fordel oppdateres). Digitale metoder og ferdigheter kunne også vært tydeligere inkorporert eller eksplisert i enkeltemner i den grad det er relevant. Fagfellen tenker både på bruk av eksisterende verktøy og utvikling/programmering. Klassiske fag har ligget i front når det gjelder digital humaniora både gjennom utvikling av tekstcorpora og digitalisering av manuskripter og papyrer. En tydeliggjøring av denne dimensjonen vil potensielt også kunne styrke studentenes arbeidslivsrelevans.

e) Vurderings- og undervisningsformer

På språkemnene er det god plass til dialogisk undervisning. Lærerne varierer mellom tavle, powerpoint og tekstlesning rundt bordet. På LAT107 brukes også UBs samling aktivt og man har lagt inn praktiske øvelser. Fagmiljøet har også laget videoer. Et utviklingspotensial her kunne ligge i å eksplisitt tematisere og ta i bruk digitale verktøy der det er faglig relevant.

Nivået på antall undervisningstimer i forhold til pensumomfang virker rimelig.

Det brukes en variert vifte av vurderingsformer med en hovedvekt på skoleeksamen. Studentene etterlyste en noe større bruk av obligatoriske oppgaver for å forberede dem til skoleeksamen.

3) Evaluering av emner

Studentene var generelt svært fornøyd med emnene de hadde tatt.

En utfordring for studentene på innføringsemnene er at de ikke har nok kjennskap til grammatisk vokabular. Et forslag som ble diskutert både med studenter og ansatte var å lage et felles opplegg for latin og gresk i grammatisk terminologi ved oppstart – f.eks.

noen fellesforelesninger de første to ukene. Dette vil kunne gjøres når man flytter innføringskurset i gresk til høstsemesteret. Dette vil samtidig være en fin måte å skape et større samhold mellom studentene og få en synergieffekt ut av det felles programmet. Et annet tiltak kunne være å lage en konkordans over grammatiske uttrykk på norsk og engelsk som alle kunne henvise til.

Studentene var videre opptatt av at BA-oppgaveemnene kunne strammes noe opp – f.eks. med en felles første samling og så tydelige frister for innlevering og kanskje også noen flere samlingspunkter der man kunne drøfte utkast/utfordringer i fellesskap. Dette er også et sted der man kunne samle latin og greskstudentene og få en bedre synergieffekt.

I flere av evalueringsrapportene forekommer formuleringer av typen «det bør formulerast meir spesifikt i undervisningsplanen kva for tekstar som skal lesast» (e.g. LAT104). Her lurar fagfellen på hva «undervisningsplanen» er. Det virker umiddelbart smart å beholde mer generiske emnebeskrivelser og heller ha mer spesifikke undervisningsplaner, men ser ikke helt hvor de ligger ved UiB. Mulig de ligger i Canvas, men de burde jo være synlige for potensielle søkere slik man er inne på. Pensumlistene som ligger i Leganto er ikke nødvendigvis så informative

Selve skjemaet for egenvurdering av emne- og programnivå kunne med fordel samlet litt flere opplysninger – f.eks. antall påmeldte, møtt og som tok eksamen. Også karakterer kunne vært satt inn. Disse opplysningene ligger i FS, men er ikke nødvendigvis lett tilgjengelig for en fagfelle og de vil også som del av rapportskrivningen være en nyttig påminnelse for foreleser samt gi et bedre helhetsbilde.

Bruken av ekstern sensor sikrer god kvalitetskontroll med karakterene.

4) De viktigste funnene kort oppsummert samt forslag til tiltak

Både BA- og MA programmene på klassisk holder uten tvil faglig mål. De lever opp til både nasjonale og internasjonale standarder og det er ingen tegn på kvalitetssvikt.

Utfordringen for fagmiljøet er den *generelle* ressursituasjonen på fakultetet kombinert med rekrutteringssituasjonen. Det er imidlertid viktig å understreke at rekrutteringssituasjonen historisk sett for klassiske språk ikke er spesielt dårlig. Det er heller ikke mangel på ressurser på klassisk. Her har man ressurser både til å gi et godt programtilbud og tilby noen enkeltemner. Gitt en presset ressursituasjon generelt, og også at man ser at det kan finnes uutnyttet potensial og styrker hos staben er det imidlertid noen grep man kan ta for å styrke rekrutteringen og utnytte ressursene bedre uten at dette går utover spesialiseringen eller undervisningen på høyere nivå. Særlig sistnevnte krever ikke mye ressurser i dagens modell, samtidig som gevinsten er stor med tanke på utviklingsmuligheter og fagmiljø.

Som påpekt i denne rapporten er potensialet for studenter som tar hele programmet begrenset mens det er et større potensial både for programstudenter på andre fag og enkeltemnestudenter. Videre har seksjonen viktig kompetanse som kan inngå i andre

faglig interessante konstellasjoner. Seksjonen arbeider også med et EVU-tilbud som virker lovende i forhold til et bredere samfunnsoppdrag.

Seksjonen samarbeider og bidrar allerede godt i forhold til kunsthistorie. Samlet sett har UiB et sterkt lag innenfor antikken (på AHKR, FOF og LLE) – her kunne man tenkt seg å lage en form for emnepakke (f.eks. anbefalte løp, årsheter eller halvårsheter) med en språkkomponent. Tilsvarende kunne man tenke på emnekombinasjoner innen middelalder. Andre koblinger kan knyttes til digital humaniora, «the material turn», teknologisk omstilling (fra muntlig til skriftlig, codex, bok osv. til internett og ChatGPT), retorisk medborgerskap og demokrati etc. Man kan også tenke seg tettere samarbeid med norrønt – f.eks. om mytologi eller filologisk metode – eller allmenn litteratur.

Seksjonen har også relevant kompetanse med tanke på bidrag til undervisningen ved instituttene i Athen og Roma. Emner ved utenlandsinstituttene har generelt vist seg å være svært rekrutterende. De fleste som har tatt emner i Athen eller Roma har endt opp med å ta flere relevante emner og mange har endt opp med master og doktorgrad med antikkrelevans.

I møtene med både studenter og seksjonen drøftet vi både store og små ideer. Noen av disse er nedfelt ovenfor og de kanskje viktigste oppsummeres her:

- Det er viktig å anerkjenne at programstudentene på klassisk ikke er det eneste relevante tallgrunnlaget. Programstudenter fra andre fag og enkeltemnestudenter er svært viktige og må både telles og legges til rette for.
- Promotering 1: Nettsidene må gjennomgås med tanke på anbefalinger av valgemner og emnekombinasjoner. Her må administrasjonen støtte opp.
- Promotering 2: Få vet hva filologi er. Et navnebytte til «klassiske språk» eller «gresk og latin» er mer gjenkjennelig.
- Bedre utnytte synergieffekter mellom gresk og latin. På BA: f.eks. med felles grammatikkstart og opplegg for BA-oppgave. På MA: et nytt felles program med felles metodeemne.
- Gjøre mer ut av digitale metoder i undervisning og emnebeskrivelser.
- Støtte studentenes arbeid med fagutvalg: på møtet med studentene ble det enighet om at de ønsket å lage et fagutvalg - muligens sammen med norrønt– dette bør støttes. Studentene er en viktig ressurs for rekruttering.

Mathilde Skoie
30. mai 2023

Merknader til ekstern rapport

Programstyret tok rapporten frå Mathilde Skoie opp til drøfting. Vi tek framlegga og synspunkta hennar til vitende og har følgjande merknader:

Nettsidene til faget må oppdaterast i samarbeid med administrasjonen. Dei inneheld ei rekkje feil og bør betrast generelt med tanke på presentasjonen av faget.

Faget ynsker eitt og same masterprogram for både latin og gresk i staden for dei to åtskilde programma vi har no. Namnet på programmet kan vera til dømes «klassiske språk» eller dilikt.

Dei kulturhistoriske emna i retorikk (RET102) og litteratur (ANT202) har langt større potensial for å trekka til seg studentar enn dei gjer i dag. Jamfør stoda ved Universitetet i Oslo der tilsvarande kurs har stor oppslutnad. Emna krev ikkje kunnskapar i latin eller gresk, og tematikken deira har stor ålmenn appell. Retorikk er alltid særst aktuelt. RET102 står seg godt både åleine og som emne i eit eventuelt nytt retorikkprogram ved UiB. Antikk litteratur i omsetjing er veileigna som støttefag for dei fleste studium ved HF. Klassisk vil leggja vinn på å gjera desse emna meir synlege i studietilbodet.

Framlegget om sams undervisning i formalgrammatikk for elementærkursane i latin og gresk har vi vurdert, men kome fram til at dette ikkje er så lett å gjennomføra slik stoda er i dag. Like fullt bør vi vera medvitne om at det er viktig å styrka dei grammatiske bakgrunnskunnskapane hjå studentane. Mellom anna kan det lagast ei liste med grammatisk terminologi som òg inneheld omsetjingar av grammatiske termar frå engelsk. Det vil kunna letta bruken av lærebøkene i grunnkursane.

Klassisk stør arbeidet med å skipa eit fagutval og verksemda i dette. I dag teiknar det til at det vert eit sams filologisk fagutval for klassisk og norrønt. Vi kjem òg til å leggja til rette for samarbeid med dei andre antikkvitskaplege miljøa ved UiB. Til dømes held vi fram med seminar i lag med AHKR der studentane kan leggja fram oppgåvene sine til drøfting.

Klassisk-filologiske miljø har tradisjonelt vore mellom dei fremste til å ta i bruk moderne teknologi. Vi kjem til å nytta og presentera digitale verktøy i undervisninga der det er tenleg.

For programstyret ved klassisk

Matti Wiik